

روزنامه اعتماد
کد خبر: ۱۴۲۵۴۶
تاریخ خبر: ۱۳۹۸ شنبه ۱۹ بهمن

چراغ فروزان مردم‌شناسی ایران

نیوشا طبیبی

ایران عزیز، این سرزمین بی نظیر بی بدیل را گمنامان ساخته اند. از مهندس و متخصص حفر قنات در ۲۵ قرن پیش که در گناباد با عزمی آهنین و آینده نگری معجزه گونه احداث قنات عظیم قصبه را آغاز کردند تا امروز که بی نام و نشان های بسیاری بار کشور را به دوش کشیده اند. بی هیچ ادعا و طلبکاری و سهم از سفره انقلاب و ملک و ملت خواستن، فداکارانه غالباً با لقمه نان کارمندی و کارگری ساخته اند و نان حلال بر سر سفره هاشان برده و به معنای واقعی به میهن خدمت کرده اند. از این دست میهن دوستان شرافتمند که عمرشان را در راه اعتلای فرهنگ ملی و پیشرفت گذرانده اند، در دانشگاه ها و مراکز تحقیقی فراوان پیدا می شوند. دانشمندانی فرهیخته و البته بی نام و نشان که در سکوت کارهای بزرگ انجام می دهند و برگ های زرین فراوانی به گنجینه علم و ادب و فرهنگ ایران می افزایند. دکتر مرتضی فرهادی، دانشمند برجسته، جامعه شناس و مردم شناس و استاد دانشگاه از این قبیل مردان بی ادعا و ایران دوستی است که عمری را در راه شناسایی رمز و رازهای این سرزمین سپری کرده. بی طمع، از جیب خود سفرها رفته و پژوهش کرده. دکتر فرهادی، پیمودن راه توسعه بر اساس نقشه راهی که غربی ها ترسیم و برای همه دنیا تجویز می کنند را نقد می کند و به درستی مسیر توسعه متوازن و پایدار را استفاده از الگوهای بومی و ملی ایرانی می داند. ایشان برخلاف بسیاری از متفکران و نویسندگان حوزه های جامعه شناسی و مردم شناسی که جامعه سنتی و باورها و سبک زندگی ایرانیان را نفی و نقد می کنند، شیوه زندگی و باورهای سنتی مردم ایران را عمیقاً باور دارد. در آثار نویسندگان دسته اول که متأثر از آرای قرن نوزدهمی جامعه شناسی هستند، جامعه سنتی ایرانی، جامعه ای عقب افتاده، کوتاه مدت، بدوی، خرافی، راکد، استبدادزده خوانده می شود. اما در آثار دکتر فرهادی، اهمیت و درستی و ریشه تاریخی و عقلانی بسیاری از پدیده های اجتماعی ایرانی کاویده می شود و ایشان به درستی الگوی توسعه پایدار و مناسب برای ایران را همین پدیده های اجتماعی می داند که طی قرون متمادی و در پاسخ به نیازهای جامعه ایرانی و بر اساس امکانات آن به وجود آمده اند. ایشان با شناسایی الگوی «خواره» که نوعی تعاونی روستایی ایرانی است، این الگوی کارآمد را برای نخستین بار در آثار خود معرفی کرده است.

نظرات ایشان در خصوص شیوه های برداشت آب و نقد و اعتراض ایشان به حفر چاه های عمیق، تحقیق ژرف و موثر در جوامع روستایی ایران، پژوهش درباره تجربیات صنعتی و فناوری ایرانیان در قرون گذشته، بخش کوچکی از نتایج سال ها زحمت و کار مداوم ایشان هستند. از مهم ترین دغدغه های پژوهشی ایشان، تحقیق درباره فرهنگ کار در ایران و اسلام بوده که امروز بیش از همیشه برای پیدا کردن الگوی مناسب و بومی توسعه و فرهنگ کار به آن نیازمندیم. هفته گذشته خوشبختانه به همت مجله بخارا شبی به بزرگداشت جناب ایشان اختصاص یافت و انبوه جمعیت، شاگردان و فرهیختگان و بسیاری از مردم عادی خواننده مقالات و نوشته های ایشان برای سپاسگزاری در این مراسم شرکت کردند.

جدای از آثار و تالیفات بسیار مهم دکتر فرهادی که بارها مورد توجه قرار گرفته و جایزه بهترین کتاب سال ایران را برای ایشان به ارمغان آورده اند، مقالات ایشان در نشریات تحقیقی و دانشگاهی به ویژه «فصلنامه علوم اجتماعی» از انتشارات دانشگاه علامه طباطبایی، بسیار خواندنی است. خواندن یکی از مقالات ایشان که اتفاقاً در اینترنت هم در دسترس است را پیشنهاد می کنم؛ مقاله «دانش ها و فناوری های سنتی: <<نان شب>> مردم نگاران ایران»>>. این مقاله را بجویید و بخوانید. چنین مردان بی ادعا، پاکدست و میهن دوستی در همه ادوار، این کشور را بر پای خود نگه داشته اند. خداوند به عمر پربرکت ایشان بیفزاید.